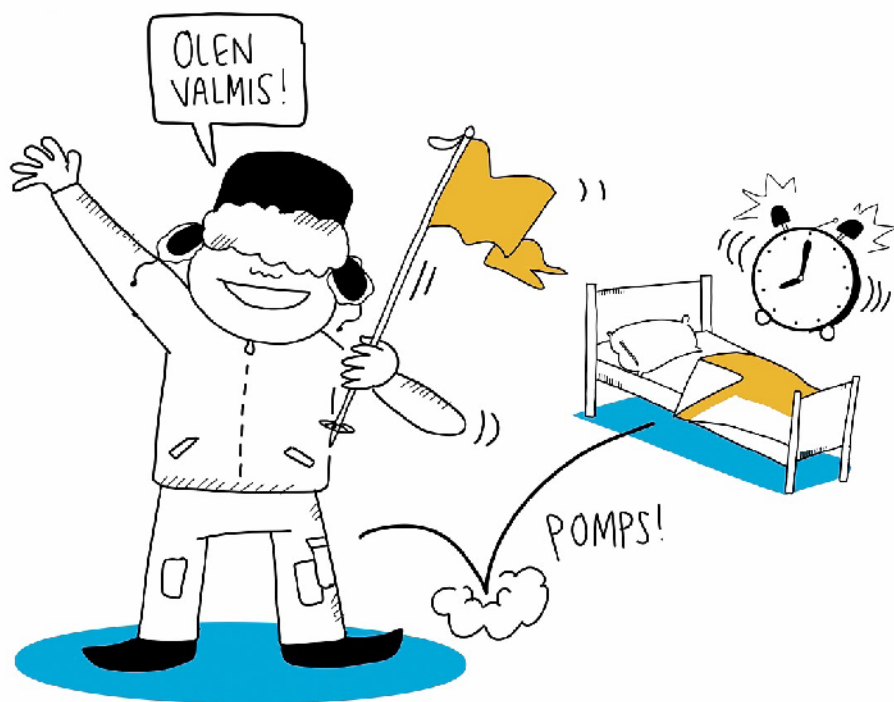

Anne Rautiainen

VAIKUTA PAIKALLISESTI: *Oppas* KUNTA- VAIKUTTAMISEEN

© Suomen Latu ry
ISBN 978-951-9341-97-2
1. painos

Teksti: Anne Rautiainen, Emma Ilkka
Kuvitus: Linda Saukko-Rauta
Ulkoasu ja taitto: Toni Hilden
Paino: Forssa Print, Forssa 2017

”Vaikuttaminen onnistuu parhaiten silloin, kun et edes ajattele tekeväsi vaikuttamistyötä.”

Alkusysäys kuntavaikuttamiseen

Suuri osa arkiulkoiluun ja ulkoliikuntaan liittyvistä palveluista luodaan kunnissa. Kunnan tehtävä on tuottaa palveluja ja hyvinvointia kuntalaisille. Suomen Ladun paikallisyhdistykset voivat vaikuttaa näiden palvelujen parantamiseen.

Vuonna 2015 Suomen Ladun vapaaehtoiset tekivät yli 200 000 tuntia vapaaehtoistyötä eri puolilla maata. He liikkivat ihmisiä, järjestivät tapahtumia ja retkiä, kunnostivat ulkoilureittejä ja ylläpitivät latuja ja talviuintipaikkoja. Paikallisyhdistysten asiantuntemuksesta ja työpanoksesta on suuri hyöty kunnan hyvinvointipolitiikalle ja sen toteuttamiselle.

Ole ylpeä kansalaisjärjestöstä, jossa olet mukana ja toimit! Tämän oppaan tarkoituksena on rohkaista paikallisyhdistyksiä vaikuttamaan kunnassa tavoitteellisesti omalle järjestölle tärkeisiin asioihin.

Oppaassa annetaan perustietoa kunnan päätöksenteon vaiheista, sillä niiden tunteminen on oikeastaan vaikuttamisen edellytys.

Vaikuttaminen perustuu aina viestimiseen. Oppaassa annetaan neuvoja siihen, koska, keneen ja miten kannattaa olla yhteydessä oman tavoitteen eteenpäin viemiseksi.

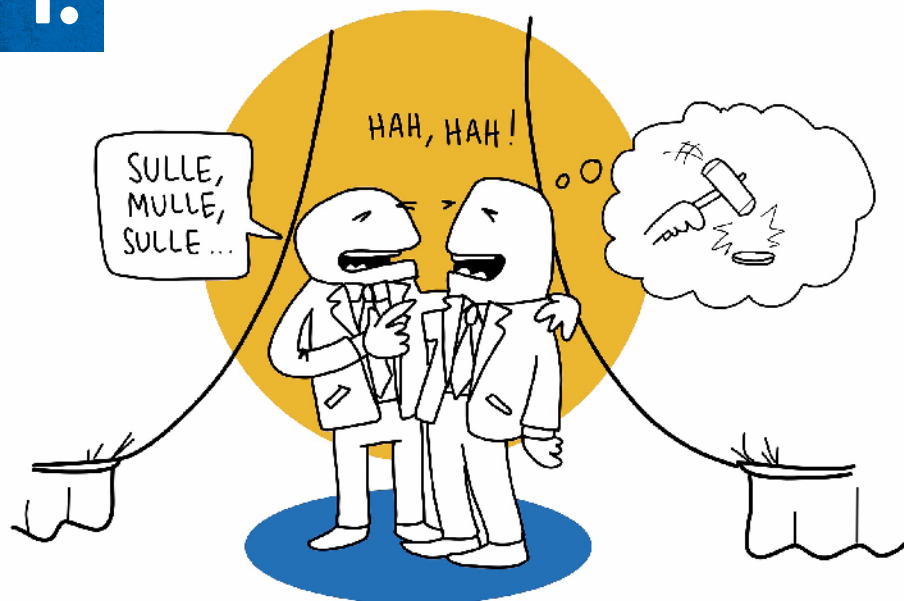
Kuntavaikuttaminen voi alkuun vaikuttaa tylsältä tai haastavalta, mutta jo pienin askelin pääsee liikkeelle. Onnistuessaan kuntavaikuttaminen on palkitsevaa, sillä muutokset näkyvät parannuksena omassa arjessa.

Tämä opas ei ole kaiken kattava tietopankki, vaan kevyt alkusysäys kuntavaikuttamisen tielle. Muutoksia tekevät ne, jotka osallistuvat.

Anne Rautiainen
Suomen Latu ry

Sisällys

1. Vaikuttamisella on väliä	5
2. Eväät onnistuneeseen vaikuttamiseen	6
1. Määritä tavoite	6
2. Tunne poliittinen prosessi	7
3. Vaikuta viestillä	7
4. Kuinka rakennat kampanjan	9
3. Miten kunta toimii?	12
1. Johdatus päätöksenteon logiikkaan	12
2. Päätösasioiden vuosikello	17
3. Kuka päättää ja mistä?	18
4. Päättäjien monet roolit	23
4. Hyvän vaikuttamisen keinoja	25
1. Henkilökohtainen tapaaminen eli lobbaus	25
2. Kuntalaisaloite	29
3. Valtuustoaloite	29
4. Adressit ja vetoomukset	29
5. Lähetystö	30
6. Hyvä tiedote	30
5. Kunnallisvaalit	31
1. Vaikutetaanko ennen vaaleja vai niiden jälkeen?	32
2. On kiva tietää: Bird-Dogging	33

Vaikuttamisella on väliä

Järjestöt ovat palvelujen, osallisuuden ja hyvinvoinnin tuottajia kunnassa. Kunnan kannattaa tukea järjestöjä, koska se saa niiltä valtavasti palveluja ja hyötyjä. Järjestöllä on erityinen mahdollisuus tuoda kunnalliseen päätöksentekoon kentän, kokemuksen ja kuntalaisten ääni.

Ilman viestintää ei ole toimintaa. Järjestön yksi tärkeimmistä tehtävistä on viestiä toiminnastaan ja tehdä samalla toiminta näkyväksi paitsi jäsenille ja kuntalaisille, myös kunnan päättäjille. Esimerkiksi Suomen Ladulla on noin 200 paikallisyhdistystä ja noin 83 000 jäsentä. Järjestömme vapaaehtoiset tekivät vuonna 2015 yli 200 000 tuntia vapaaehtoistyötä. Merkittävästä työstä ulkoilun ja hyvinvoinnin lisäämiseksi kannattaa pitää ääntä.

Kuntavaikuttaminen tarkoittaa hyvin tavallisia asioita: yhteydenpitoa, yhdessä tekemistä, viestintää, neuvotteluja, joskus tiukkasävyisiäkin kannanottoja. Järjestöillä on paljon vaikuttajia aktiiveina sekä kunnissa että eduskunnassa. Kaikki järjestön tekemä toiminta ja viestintä on vaikuttamista. Usein vaikuttaminen onnistuu parhaiten silloin, kun koko asiaa ei ajatella.

2.

”Muista, että muutoksia tekevät ne, jotka osallistuvat.”

Evät onnistuneeseen vaikuttamiseen

1. Määritä tavoite

Kun haluat vaikuttaa esimerkiksi kunnan ulkoiluolosuhteiden määrään tai laatuun, määritä selkeä tavoite. Tavoitteen ydin on se asia, minkä pitäisi olla mielestäsi paremmin vuoden päästä. Asiasta ja kunnan organisaatiosta riippuu, ketkä ovat avainhenkilöitä tavoitteeseen pääsemiseksi (päättäjien rooleista lisää s. 18).

Hyvä tavoite on:

- saavutettavissa oleva
- osumatarkka (määrittelee halutun lopputuloksen)
- mitattavissa (myös ulkopuolisen tahon toimesta)
- asetettu realistiselle aikajänteelle
- oman järjestön toimintaa ja strategiaa tukeva
- mietitty useamman ihmisen voimin

2. Tunne poliittinen prosessi

Kun sinulla on tavoite ja haluat vaikuttaa, on tärkeää tietää, kuka asiasta päättää, ja koska. On ajanhukkaa vaivata vääriä ihmisiä tai oikeita ihmisiä väärään aikaan. Aktiivinen vaikuttamistyö on aloitettava ajallisesti etunojassa.

Jos oman asiansa saa uitettua mukaan kunnan strategiaan, se on vahva tukiranka tavoitteen toteuttamiseksi.

Erittäin iso osa kunnan työstä, esimerkiksi aloitteiden työstämisestä, tehdään lautekunnissa. Ylintä päätösvaltaa käyttää kunnanvaltuusto. Päätösten täytäntöönpanosta ja laillisuusvalvonnasta vastaa kunnanhallitus. Vaikuttamaan haluavan kannattaakin seurata kunnanhallituksen ja -valtuuston esityslistoja.

Kunnan päätöksentekijöistä ja päätöksentekoprosessista voit lukea tarkemmin oppaan kolmannelta kappaleelta.

3. Vaikuta viestillä

Kaikki vaikuttaminen vaatii viestintää. Onnistunut viestintä parantaa vaikuttavuutta. Kun haluat vaikuttaa, sinulla on viesti. Mieti viestin kohderyhmä. Sanoita viestisi halutulle ryhmälle. Jos asia on vaikea, eikä vastaanottaja tunne sitä, käytä selkeää kieltä.

Mieti ja kokoa paperille parhaat argumenttisi eli perusteesi, jotka tukevat tavoitettasi. Pohdi, mitkä asiat viestistäsi ovat kohderyhmälle kaikkein tärkeimmät. Mistä voi syntyä hyvä juttu?

Valmistaudu kertomaan asiastasi:

- sähköisessä viestinnässä valitse kaksi ydinasiaa, jotka haluat vastaanottajan muistavan
- muussa viestinnässä valitse 3–4 ydinasiaa
- harjoittele pysymään asiassa ja kertomaan ydinviestit karkaamatta muihin aiheisiin

Argumentteja ulkoilun puolesta: www.suomenlatu.fi/vaikuta

”Kun haluat vaikuttaa, valitse 1–3 asiaa, joista kerrot. Liian pitkä jaarittelu ei tue sanomaasi.”

4. Kuinka rakennat kampanjan

Kun haluat järjestää isomman kampanjan, esimerkiksi uuden ulkoilureitin saamiseksi koulun lähelle, hyvin tehty suunnitelma helpottaa asioiden hoitamista.

Kampanjan suunnitteleminen alkaa tavoitteiden asettelusta. Ensimmäisenä on hyvä tiedostaa kampanjan takana vaikuttavat yleiset tavoitteet, kuten hyvinvoinnin lisääminen ulkoilulla, tai lisää liikettä koululaisille. Kun yleisen tason tavoitteet ovat tiedossa, voidaan määrittää kampanjakohtainen tavoite. Sen on oltava hyvin konkreettinen ja realistisesti saavutettavissa oleva, esimerkiksi uusi kolmen kilometrin pituinen ulkoilureitti Pyhäjärven ympärille.

Jotta median ja vapaaehtoisten mielenkiinto pysyisi yllä, kampanjan pituus ei saisi ylittää 12 kuukautta. Kampanjan toteuttamisesta laaditaan toimintasuunnitelma, johon kirjataan kokoukset, tapahtumat, tapaamiset yms. aikajärjestyksessä. Kirjallisen suunnitelman avulla on helppo arvioida kampanjan realistisuutta. Suunnitelma auttaa hahmottamaan esimerkiksi tarvittavan vapaaehtoistyön määrää.

Toimintasuunnitelman oheen laaditaan tiedotussuunnitelma, johon merkitään, mistä asioista tiedotetaan, kenelle, milloin, miten, ja kuka hoitaa minkä osan tiedottamisesta. Suunnitelmassa huomioidaan sekä sisäinen (kampanjan osallistujille kohdistettu) että ulkoinen (medialle kohdistettu) tiedottaminen.

Kampanjan kohderyhmäksi valikoituu usein kunnanvaltuusto, mutta myös asiaa valmistelevat lautakunnat ja virkamiehet. Toinen tärkeä kohderyhmä on tavallinen yleisö. Mitä enemmän kuntalaisia kampanjan taakse saadaan houkuteltua, sitä enemmän sillä on painoarvoa myös kuntapäätäjien silmissä.

”Muista, että asioita ei kannata ottaa annettuina. Itsestään kannattaa pitää ääntä.”

Kampanjalle tuo lisää näkyvyyttä:

- mielipidekirjoitus
- lehdistötiedote
- sosiaalinen media
- nettisivut
- virtuaalinen mielenosoitus
- ennätysryitys
- kulkue
- erilaiset muut tapahtumat

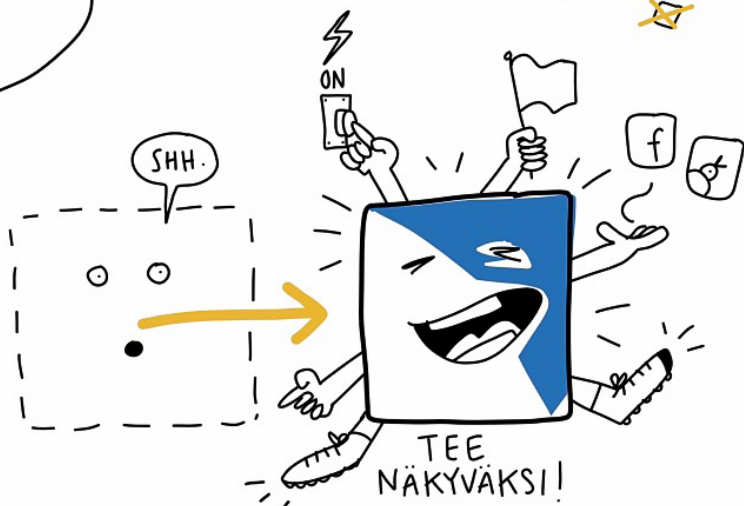
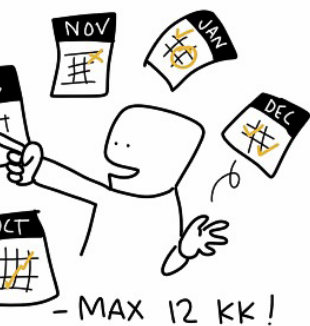
Kampanjalla tulee olla selkeä ja ytimekäs perusviesti, joka mahtuu yhteen lauseeseen. Vaikka vapaaehtoistoiminnalla päästään pitkälle, tiedottaminen ja tapahtumien järjestäminen vaativat yleensä myös rahaa. Laajamittaisempaan rahankeräykseen, jossa ei anneta mitään vastikkeeksi, vaaditaan yleensä poliisin myöntämä rahankeräyslupa.

Rahallisia avustuksia voi hakea kunnalta ja erilaisilta säätiöiltä. Avustukset voivat olla kohde-, vuosi- tai toiminta-avustuksia. Niistä voi hakea tietoa esimerkiksi oman kunnan nettisivuilta tai soittamalla kunnan vaihteeseen. Mikäli kampanjoinnin yhteydessä on tarkoitus järjestää isompi hanke, kannattaa olla yhteydessä paikalliseen Leader-ryhmään ja kysyä mahdollisuuksia hankerahoitukseen. Esimerkiksi esiselvitys, jossa selvitetään ulkoilureitin perustamisen mahdollisuuksia kunnan päättäjiä varten, voi saada osan rahoituksesta tätä kautta.

”Iso kampanja ja pienikin tavoite etenevät usein samoilla toimenpiteillä.”

AIKATAULUTUS

”Kunnan päätöksentekojärjestelmät ovat melko pysyviä. Riittää, kun ne omaksuu kerran.”

Miten kunta toimii?

1. Johdatus päätöksenteon logiikkaan

Kuntien päätöksentekojärjestelmissä on eroja. Siksi esimerkiksi ulkoiluun ja luonnon virkistyskäyttöön liittyvien vastuuhenkilöiden virkanimikkeet vaihtelevat kunnittain. Varsinkin isommissa kunnissa ulkoliikuntaa sivuavia asioita käsitellään useissa eri toimielimissä. Tyypillisesti tällaisia ovat esimerkiksi liikunta-, ympäristö-, kaupunkisuunnittelu-, kiinteistö- ja yleisten töiden lautakunta.

Kuntapäätöksenteko on juridinen prosessi, joka pitää tehdä hallinnollisesti oikein. Prosessi on luotu kansalaisten oikeusturvan takaamiseksi. Aluksi monimutkaiselta tuntuva kokonaisuus tarjoaa monta kohtaa, joissa asioihin voi vaikuttaa.

Kuntapäätöksentekoon kuuluu laaja avoimuus. Tietoa on saatavissa paljon, mutta toisinaan sitä on osattava etsiä tai pyytää, sillä kaikkea ei löydy verkosta. Kuntalaisilla on kuitenkin oikeus vaatia päätöksentekoa koskevaa tietoa.

Kuntapäätöksentekoon kuuluu neljä vaihetta: asian 1) vireilletulo, 2) valmistelu, 3) päätöksenteko ja 4) täytäntöönpano. Koska käytännön päätöksenteko on erilaista pienissä kunnissa ja suurissa kaupungeissa, päätöksentekomekanismiin kannattaa tutustua esimerkiksi seuraamalla jonkin asian etenemistä omassa kunnassa päätöksenteon eri vaiheissa.

Kunnalla on velvollisuus tiedottaa asukkaalleen vireillä olevista asioista, niitä koskevista suunnitelmista, asioiden käsittelystä, tehdyistä ratkaisuista ja niiden vaikutuksista.

Vireilletulo

Aloitteen tekeminen saattaa asian vireille. Suurin osa kuntien käsittelemistä asioista tulee vireille kunnan omien hallintoelinten tekemien aloitteiden kautta. Myös jokaisella kunnan asukkaalla on mahdollisuus tehdä kansalaisaloite kunnan toimintaa koskevissa asioissa. Aloitteista lisää sivulla 18.

Päätöksen valmistelu

Asian vireilletulon jälkeen aloite siirtyy virkamiesten pöydälle valmisteltavaksi. Päätöksen valmisteluvaihe on paras hetki vaikuttaa vireillä olevan asian muotoiluun.

Valmistelevan virkamiehen tehtävänä on selvittää kaikki asian ratkaisemisen kannalta tarpeelliset seikat. Tätä varten hän voi pyytää lausuntoja tai selvityksiä asiantuntijoilta tai muilta kunnan virkamiehiltä.

Jos vireillä olevaan asiaan liittyy asianosaisia tai muita henkilöitä, joiden elinympäristöön, työnteekoon tai muihin oloihin ratkaisu voi oleellisesti vaikuttaa, heille on annettava mahdollisuus lausua mielipiteensä valmisteltavasta asiasta.

Taustaselvitysten perusteella virkamiehet muotoilevat päätösehdotukset poliittisia päättäjiä varten.

Muissa toimielimissä, esimerkiksi lautakunnissa asiat valmistellaan toimielimen ratkaistavaksi esittelijän johdolla. Esittelijä vastaa valmistelun asianmukaisesta tekemisestä ja on valmistelun perusteella velvollinen tekemään asiassa toimielimelle päätösehdotuksen.

Päätöksen teko

Kun virkamiehet ovat saaneet asian valmisteltua, päätös tehdään asiasta riippuen kunnanhallituksessa, kunnanvaltuustossa tai lautakunnassa. Eri toimielimillä on päätösvaltaa erilaisissa asioissa.

Kunnanhallituksessa ja kunnanvaltuustossa ehdotuksen käsittely alkaa asian esittelyllä, jonka jälkeen asiasta keskustellaan. Kuka tahansa kokouksessa paikalla oleva kunnan jäsen voi tehdä pohjaehdotuksesta poikkeavan vastaehdotuksen. Mikäli vastaehdotus saa kan-

natusta, järjestetään äänestys sen, ja pohjaehdotuksen välillä. Voittaneesta ehdotuksesta tulee lopullinen päätös. Hallitus tai valtuusto voi myös hylätä asian ja palauttaa sen takaisin virkamiesten valmisteluun.

Erityisesti isoissa kaupungeissa lautakunnille on annettu itsenäistä päätösvaltaa omalla toimialueellaan. Valmistelussa ollut asia esitellään lautakunnan kokouksessa, siitä keskustellaan ja siihen on mahdollista tehdä vastaehdotus samalla tavalla kuin kunnanhallituksen kokouksessa.

Koska lautakunnat toimivat kunnanhallituksen alaisuudessa, hallitus voi alistaa lautakunnan päätökset vielä omaan käsittelyynsä. Eli jos lautakunnan päätös ei ole hyvä, on vielä mahdollista vedota kunnanhallitukseen asian nostamiseksi jatkokäsittelyyn. Kun tarpeelliset selvitykset on tehty ja keskustelut käyty, asiasta tehdään päätös. Päätös on aina perusteltava. Perusteluissa on ilmoitettava, mitkä seikat ja selvitykset ovat vaikuttaneet ratkaisuun sekä mainittava sovelletut säännökset.

Päätöksen liitteenä tulee olla oikaisuvaatimusohje ja valitusosoite. Kunnan jäsenen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon, kun pöytäkirja on asetettu yleisesti nähtäväksi, asianomaisille päätös annetaan tiedoksi.

Päätöstä koskevan kokouspöytäkirjan nähtävilläolo tarkoittaa, että paperit voi joutua hakemaan vaikkapa kunnan kansliasta. Tietoa ei välttämättä ole kunnan verkkosivuilla tai ilmoitustaululla, vaikka joskus toki onkin. Kunnanvaltuuston, kunnanhallituksen sekä lautakuntien pöytäkirjojen nähtävänä pitäminen on pakollista.

Päätöksen täytäntöönpano

Jos kunnanvaltuusto on päättänyt asian, se siirtyy kunnanhallitukselle täytäntöönpanopäätöstä varten. Alempien toimielinten päätösten täytäntöönpanosta ei yleensä päätetä erikseen. Täytäntöönpano pyritään aloittamaan välittömästi päätöksenteon jälkeen. Päätöksestä valittaminen yleensä siirtää täytäntöönpanoa.

Päätöksestä valittaminen

Oikaisuvaatimus

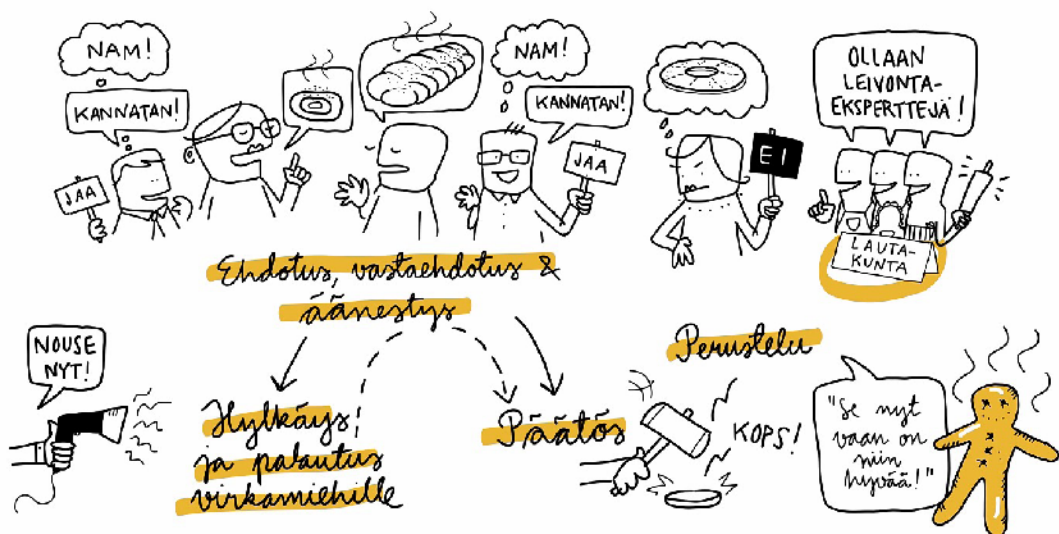
Oikaisuvaatimuksella haetaan muutosta tehtyyn päätökseen.

Kunnan jäsen tai asianomainen voi tehdä kirjallisen oikaisuvaatimuksen muun kuin kunnanvaltuuston tekemästä päätöksestä. Oikaisuvaatimus tulee tehdä 14 päivän sisällä päätöksen tiedoksisaannista.

Mikäli oikaisuvaatimus kohdistuu

- kunnanhallituksen ja sen alaisten viranomaisten päätökseen, se osoitetaan kunnanhallitukselle
- lautakunnan ja sen alaisten viranomaisten päätökseen, se osoitetaan kyseiselle lautakunnalle.

PÄÄTÖKSENTEON ETENEMINEN KUNNASSA

Kunnallisvalitus

Kunnallisvalitus tulee tehdä lähimmälle hallinto-oikeudelle 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Se voidaan tehdä vain laillisuusperusteella. Laillisuusperuste tarkoittaa tilannetta, jossa virkamies on ylittänyt toimivaltansa tai jossa muuten on toimittu lain vastaisesti. Valitusoikeus on sekä asianosaisella että kuntalaisilla.

Kunnallisvalituksella voidaan hakea muutosta

- kunnanvaltuuston tekemiin päätöksiin
- oikaisuvaatimuksen johdosta muuttuneisiin päätöksiin.

Mikäli valitus menee läpi, alkuperäinen päätös joko pelkästään kumotaan tai kumotaan ja palautetaan uudelleen käsiteltäväksi.

Hallintovalitus

Joissakin erityislaeissa määrätään, että kunnallisvalituksen sijaan niistä tulee tehdä hallintovalitus. Tällaisiin erityislakeihin nojaavia päätöksiä tehdään esimerkiksi koulu-, sosiaali-, terveys- ja ympäristöasioissa.

Hallintovalituksen voi tehdä tarkoituksenmukaisuus- tai laillisuusperusteella asianomainen eli se henkilö, johon päätös on kohdistettu ja jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa.

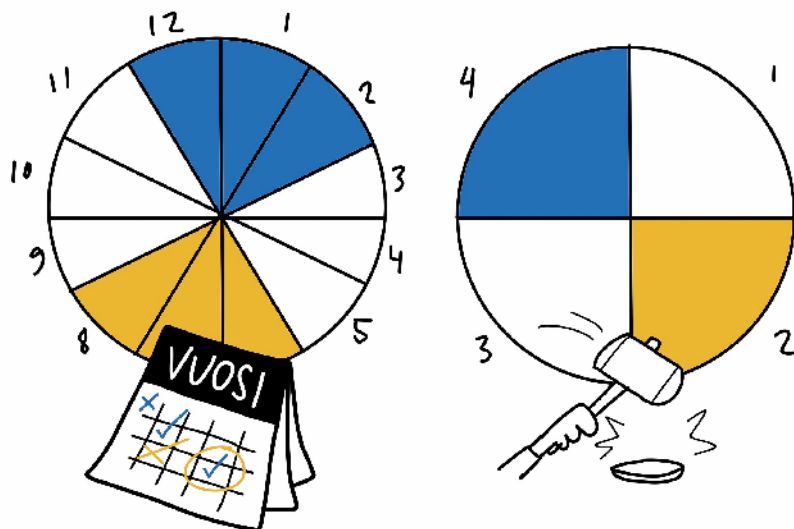
Erityslakeihin liittyvät säännökset vaihtelevat paljon, ja oikeat ohjeet muutoksen hakemiseen löytyvät pöytäkirjaan ja päätökseen liitettävistä muutoksenhakuohjeista.

Hallintokantelu

Hallintokantelun voi tehdä viranomaisen toiminnasta, jonka kantelun tekijä katsoo olevan lainvastaista, virheellistä tai epäasianmukaista. Kantelun voi tehdä myös toimimatta jättämisestä tai tehtävien laiminlyönnistä.

Kantelu tehdään kohteena olevaa viranomaista ylemmälle viranomaiselle tai laillisuutta valvovalle viranomaiselle kuten aluehallintovirastolle. Kantelua ei ole sidottu määräaikaan.

”Kunnan päätöksentekoon liittyvät paperit ovat pitkälti julkisia – ne löytyvät verkosta tai niitä voi kysellä kunnan kansliasta.”

2. Päätösasioiden vuosikello

Vaikuttamisen ennakkoinnin, tiedonhankinnan ja suunnittelun kannalta on tärkeää tietää, että kuntavaikuttamisessa pyörii kaksi kelloa: yhden vuoden mittainen vuosikierto ja neljän vuoden mittainen valtuustokierto.

Kuntien talouden suunnittelu alkaa vuosittain tammi–helmikuussa. Useat asiat päätyvät eri valmistelu- ja käsittelyvaiheiden kautta päätöksentekoon joulukuussa. Kunnissa laaditaan erilaisia toimintaa ohjaavia strategioita. Osa niistä laaditaan neljän vuoden välein aina uuden valtuustokauden alussa. Pienempiä strategioita laaditaan jopa vuosittain. Jos päätöksenteon rytmiä ei löydy kunnan verkkosivuilta, ole aktiivinen, kysy ja selvitä. Etukäteen selvittämällä vältät turhaa työtä.

Kun sinulla on tavoite, pyri vaikuttamaan kunnan strategian teksteihin ja talouden raameihin silloin kun niitä tehdään. (Katso millainen on hyvä tavoite sivulta 6).

Valtuustokierto

Onnistunut vaikuttamistyö on usein neljän vuoden valtuustokierron mittainen urakka. Kun uusi valtuusto on valittu, se perehdytetään, valitaan kunnanhallitus ja lautakunnat, vahvistetaan kunnan käyttösuunnitelma ja valitaan luottamushenkilöt eri toimielimiin.

Kunnan strategiatyö alkaa valtuustokauden 1. vuoden maaliskuussa, jolloin kunnan vuosikierto pyörrähtää käyntiin. Syyskuusta lokakuuhun valmistellaan talousarviota ja toimintasuunnitelmaa, ja viimeistään joulukuussa hyväksytään strategia. Valtuustokauden 2. ja 3. vuosi sekä 4. vuoden kevät kulkevat kuten edellä. Valtuustokauden loputtua valitaan uusi valtuusto ja kierto alkaa alusta.

Vuosikierto

Kunnanhallitus ja valtuusto kokoontuvat viimeistään toukokuussa strategiaseminaareihin linjaamaan seuraavan talousarviovuoden ja sitä seuraavien kahden vuoden toiminta- ja investointisuunnitelmia. Strategiat päivitetään keväisin, jolloin arvioidaan myös, onko toimintaympäristössä tapahtunut muutoksia, joihin on reagoitava.

Loppukesästä eri toimielimet valmistelevat oman toimialansa talousarvion ja suunnitelman. Viimeistään alkusyksyllä kunnanhallitus koostaa toimielimien esitysten pohjalta tasapainotetun esityksensä kunnan seuraavan vuoden talousarvioksi ja -suunnitelmaksi.

Jos siis haluat vaikka uuden ulkoilureitin rakentamiseen rahaa, sitä pitää pohjustaa jo loppukeväästä valmistelijoille tai lautakuntien talousarvion evästyskeskusteluihin. Sitten uudestaan syksyllä ja viimeisiä hetkiä vaikuttaa ovat puolueiden väliset talousarvioneuvottelut.

Niissä puolueiden neuvottelijat, todennäköisesti valtuustoryhmien puheenjohtajat ja kaupunginhallituksen puheenjohtajat, neuvottelevat puolueille tärkeistä budjettiasioista. Näissä neuvotteluissa voi isojakin asioita saada eteenpäin, jos on valmistellut asian hyvin neuvottelijoiden kanssa etukäteen.

Syys-, loka- ja marraskuussa neuvotellaan eri toimielimien ja valtuustoryhmien kanssa suunnitelmista. Valtuusto hyväksyy talousarvion ja -suunnitelmat yleensä marraskuussa, mutta viimeistään joulukuun valtuustossa.

Vaikuta strategiaan tai talouden raameihin:

- Mene kunnan verkkosivuille. Katso, koska on aika tarrtua toimeen.
- Jos haluat jotakin rakennettavaksi tai kunnostettavaksi seuraavana vuonna, ole liikkeellä viimeistään toukokuussa. Jos heräät vaikuttamiseen vasta kesällä, ja saatat asian prosessiin syksyllä, se on auttamattomasti myöhässä. Silloin voi olla parempi odottaa asian kanssa loppuvuosi ja aloittaa vaikuttaminen alkuvuodesta.

3. Kuka päättää ja mistä?

Valtuusto

Valtuusto on kunnan ylin toimielin. Sillä on kokonaisvastuu kunnan toiminnasta, palveluista ja taloudesta. Valtuusto päättää kunnan asukkaiden yhteisistä asioista, mutta se voi antaa valtaa myös kunnan muille viranomaisille, esimerkiksi lautakunnille.

Kunnanvaltuuston jäsenet eli valtuutetut valitaan kunnallisvaaleissa joka neljäs vuosi. Valtuustossa valtuutetut jakautuvat eri valtuustoryhmiin, jotka tavallisesti muodostuvat puoluerajojen mukaan. Valtuuston tehtävänä on päättää kunnanhallituksen jäsenten lukumäärä ja valita jäsenet.

Tärkeää kunnanvaltuustosta:

- *valtuusto on kunnan ylin päättävä elin*
- *yleensä valtuusto hyväksyy tai hylkää kunnanhallituksen esitykset, eikä siis päätä asioista yksin*
- *kunnanvaltuutetut voivat tehdä vastaehdotuksia kunnanhallituksen esitykselle, valtuustaloitteen (lue lisää s. 28) kautta voi saada useita kunnanvaltuutettuja asiansa taakse*
- *varsinkin suurissa kaupungeissa valtuutetuilla on harvoin aikaa perehtyä kaikkiin esityslistan asioihin, jolloin he seuraavat yleensä valtuustoryhmän puheenjohtajan esimerkkiä tai yleistä mielipidettä*
- *valtuutetut ovat luottamustoimessa vapaa-ajallaan, kuten yhdistysten hallituksen jäsenet. Tehtävä on vaativa ja aikaa vievä varsinkin isoissa kaupungeissa. Esityslistat ovat kymmenien, jopa sadan sivun pinkkoja. Valtuutetut eivät ehdi perehtyä kaikkeen, joten hyvin valmisteltu ja heitä auttava materiaali tai yhteydenotto on myös valtuutetuille hyödyllinen.*

Kunnanhallitus

Kunnanvaltuustolla on ylin vastuu kaikesta kunnan toiminnasta, mutta se on käytännössä siirtänyt osan velvollisuuksista kunnanhallituksen hoidettavaksi. Näistä tärkeimpiä ovat vastuu kunnan hallinnosta ja taloudenhoidosta.

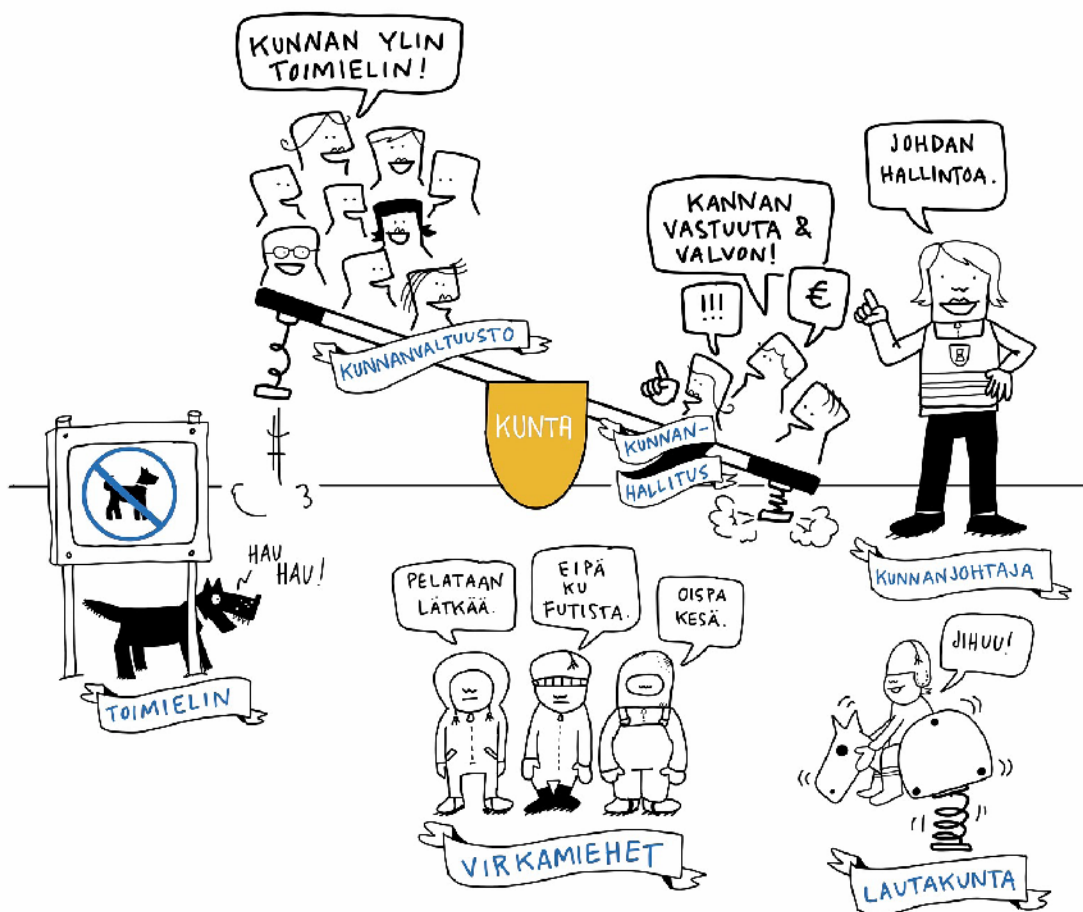
Lisäksi kunnanhallitus valvoo kunnan etua, hoitaa valtuuston päätösten valmistelun, täytäntöönpanon ja laillisuuden valvonnan sekä edustaa kuntaa ja käyttää sen puhevaltaa eli puhuu kunnan puolesta.

Tärkeää kunnanhallituksesta:

- *kunnanhallitus valmistelee esitykset kunnanvaltuustolle*
- *edustajat äänestävät yleensä oman valtuustoryhmän virallisen tai epävirallisen kannan mukaan*

Kunnanjohtaja ja pormestari

Kunnanjohtaja tai pormestari johtaa kunnan hallintoa, taloudenhoitoa ja muuta toimintaa kunnanhallituksen alaisuudessa. Kunnansihteeri on kunnanjohtajan ”oikea käsi” ja voi tavallisesti valmistella kunnanhallitukselle päätettäväksi tulevan asian itse tai valita, keneltä pyytää lausuntoja.

Kunnanjohtaja:

- *on virkasuhteessa kuntaan*
- *on kunnanvaltuuston toistaiseksi tai määräajaksi valitsema*
- *toimii kunnanhallituksen esittelijänä eli esittelee kunnanhallituksen päätettäväksi tulevat asiat*
- *valvoo vireillä olevien asioiden valmistelua*
- *voi käyttää puhevaltaa kunnanhallituksen puolesta*
- *omaa yleensä myös päätäntävaltaa*

Pormestari:

- *on valtuuston valitsema kunnan luottamushenkilö*
- *toimii kunnanhallituksen puheenjohtajana*
- *voi toimia tehtävässään enintään valtuuston toimikauden ajan*
- *valvoo vireillä olevien asioiden valmistelua*
- *voi käyttää puhevaltaa kunnanhallituksen puolesta*

Virkamiehet

Virkamiehet ovat kunnan poliittisesti riippumattomia asiantuntijoita. Yleensä lautakunta päättää, millaisia asiantuntijapalveluita se tarvitsee ja valitsee sillä perusteella korkeimmat virkamiehet. Alemmat virkamiehet valitaan normaalin rekrytoinnin kautta.

Vaikka virkamiehet ovat poliittisesti riippumattomia, heidän omat arvonsa ja osaamisensa vaikuttavat valmisteluun. Jääkiekkoa ikänsä pelannut saattaa pitää urheiluhallia tärkeämpänä kuin ulkoilureittiä. Hiihdosta tai vaikka maastopyöräilystä innostunut virkamies saattaa taas helposti lähteä suunnittelemaan uutta reittiä.

Virkamiehillä ei ole päätösvaltaa, mutta heidän tehtävänään on valmistella kunnassa vireillä olevat asiat. Virkamiehillä on siten suuri vaikutus siihen, missä muodossa asia esitellään kunnanhallitukselle tai kunnanvaltuustolle.

Virkamiehet:

- *Virkamiehet valmistelevat vireillä olevat asiat ja antavat lausuntoja. Lausuntojen tulee perustua tosiasioihin.*
- *poliittisesta riippumattomuudesta huolimatta virkamiesten omat arvot, kokemukset ja osaaminen vaikuttavat siihen, pitävätkö he esim. jäähallin rakentamista uusien ulkoilureittien perustamista tärkeämpänä.*
- *Yleensä kunnansihteeri päättää, mitä lausuntoja virkamiehiltä pyydetään.*
- *Virkamiehillä ei ole varsinaista päätösvaltaa.*

Lautakunnat

Lautakuntien tehtävänä on johtaa ja valvoa eri palvelujen tuottamista kunnassa. Lautakuntien määrä, nimet ja tehtävät vaihtelevat kunnittain. Kunnasta riippuen ulkoiluasioista voivat vastata esimerkiksi liikunta-, ympäristö-, terveys- tai kaupunkisuunnittelulautakunta. Lautakunnan tehtävänä on vahvistaa ja tuoda esille kuntalaisnäkökulmaa palvelujen kehittä-

tämisessä. Lautakunnan jäsenet ovat yleensä tavallisia kuntalaisia, joskus myös valtuutettuja ja varavaltuutettuja. Kunnanvaltuusto päättää lautakunnista, niiden jäsenmäärästä ja toimivallasta. Lautakunta vastaa toiminnastaan kunnanhallitukselle.

Tärkeää lautakunnasta:

- *lautakunnalla on suuri mahdollisuus vaikuttaa siihen, mihin suuntaan kuntapalvelut menevät*
- *toimii kunnanvaltuuston hyväksymän budjetin puitteissa*
- *lautakunnan jäsenet valitaan usein poliittisen perustein. Lähtökohtaisesti lautakunnan jäsenet ovat maallikkopäittäjiä, jotka edustavat asukkaiden ääntä. Alan asiantuntijoita he ovat harvemmin.*
- *lautakunta valitsee oman toimialueensa virkamiehet*
- *joissain kunnissa lautakunnalla voi olla itsenäistä päätösvaltaa*

Muita toimielimiä :

Toimi- ja johtokunnat

Toimikuntien tehtävänä on tukea valtuuston, kunnanhallituksen ja lautakuntien toimintaa. Toimikuntien tehtävät ovat yleensä tilapäisiä. Kunnanvaltuusto määrittelee toimikunnan toimivallan joko yleiseksi tai johonkin tiettyyn tehtävään rajatuksi.

Esimerkiksi Eurassa toimii kaavoituksesta vastaava kaavatoimikunta ja monissa kunnissa terveysliikuntaa edistävä KKI (Kunnossa Kaiken Ikää) -toimikunta.

Johtokunta voi toimia suoraan kunnanhallituksen tai lautakunnan alaisena. Esimerkiksi koulun johtokunnan on luonnollista toimia koulutuksesta vastaavan lautakunnan alaisena.

Johtokuntien tehtäväalueet ovat suppeampia kuin ylemmillä toimielimillä ja niiden jäsenten vaalikelpoisuusehdot väljemmät. Johtokunnat voivat suuresti vaikuttaa hallinnoimansa yksikön toiminnan suuntaan.

Alueelliset toimielimet

Alueellinen toimielin voi olla nimeltään esimerkiksi kyläneuvosto, kyläjohtokunta, neuvotelukunta, aluetoimikunta tai aluelautakunta. Alueellinen toimielin hoitaa tietyn alueen, kuten kylän tai kaupunginosan asioita.

Suurin osa alueellisista toimikunnista toimii kunnan ja asukkaiden välisenä keskustelufoorumina, joka jakaa tietoa, lisää keskustelua ja vuorovaikutusta sekä tekee aloitteita, esityksiä ja lausuntoja.

Valtuuston päätöksellä alueelliselle toimielimelle voidaan myöntää päätös- ja toimivaltaa päättää alueensa palvelujen suunnittelemisesta ja järjestämisestä, mutta se on harvinaista.

Kuntalaisten yhteistyöelimet

Kuntalaisten yhteistyöelimet edustavat jotakin ryhmää, ja ne pyrkivät parantamaan ryhmän äänen kuuluvuutta kunnallisessa päätöksenteossa.

4. Päättäjien monet roolit – kaikki ei ole aina kiinni tittelistä

Puoluekuri

Valtuutetut kuuluvat eri valtuustoryhmiin, jotka muodostuvat yleensä puoluerajojen mukaan. Kuten valtakunnanpolitiikassakin, puoluekuri rajaa osassa puolueista yksittäisten valtuutettujen toimintamahdollisuuksia.

Puoluekurin vuoksi samaan puolueeseen kuuluvat valtuutetut äänestävät yleensä samalla tavalla, mikä voi olla asiasta riippuen hyvä tai huono asia. Parhaimmillaan ryhmäkuri helpottaa asioihin vaikuttamista: jos onnistuu saamaan valtuustoryhmän puheenjohtajan tai puolueen sisäisen mielipidevaikuttajan asiansa taakse, muut todennäköisesti seuraavat perässä.

Kaikissa puolueissa ei ole käytössä puoluekuria ja on myös muita ryhmittymiä, joilla sitä ei välttämättä ole. Keskeistä on löytää puolueiden sisäiset mielipidevaikuttajat, joihin asemansa, kokemuksensa tai osaamisensa vuoksi luotetaan.

Valtuutetun muut luottamustehtävät

Kunnanvaltuutettu voi toimia useassa luottamustehtävässä, esimerkiksi hallituksessa ja lautakunnassa samanaikaisesti.

Osalla valtuutetuista on siten enemmän vaikutusvaltaa kuin toisilla. Ratkaisevien henkilöiden luottamustehtävistä kannattaakin olla perillä.

Keskeiset luottamushenkilöt ovat kiireisiä, koska he huolehtivat luottamustehtävistä vapaa-ajallaan, töiden, opiskelujen ja perhe-elämän ohessa. Valmistele siis esityksesi tiiviiksi.

Monta päättäjää

Demokratian periaatteiden mukaisesti kunnallinen päätösvalta on jaettu useammalle henkilölle. Siksi myös vaikuttamisen tulee kohdistua useampiin valtuutettuihin tai virkamiehiin eri valtuustoryhmissä ja puolueissa.

Mitä laajemmalle omaa viestiään levittää, sitä helpommin sille saa tukijoita. Suurimmillä valtuustoryhmillä on luonnollisesti eniten päätösvaltaa, mutta joskus pienempi puolue voi toimia vaa’ankieliasemassa ja ratkaista ehdotuksen läpimenon.

Julkispoliitikot

Valtakunnalliset tai paikalliset julkispoliitikot saavat luonnollisesti eniten yhteydenottoja, joten heidän lähestymisensä voi olla vaikeaa ja oma ehdotus saattaa hukkua helposti muiden asioiden paljouteen. Toisaalta julkikset ovat vahvoja puolestapuhujia.

Lautakuntien jäsenet saavat harvemmin yhteydenottoja tavallisilta kuntalaisilta, ja siksi yhteydenottoa heihinkin kannattaa harkita.

Valmistelija vai päätöksentekijä?

Virkamiesten tehtävä on valmistella ehdotukset. Luottamushenkilöt tekevät lopulliset päätökset. Parhaan lopputuloksen saamiseksi kannattaa olla yhteydessä molempiin.

Virkamiesten kautta on mahdollista vaikuttaa ehdotuksen muotoiluun. Vaikka virkamiehet ovat yleensä oman asiansa asiantuntijoita, päätöksentekijöiden parissa kyseinen aihe voi olla huonosti tunnettu.

Joskus oman asiantuntemuksensa pohjalta pystyy osoittamaan valmistellussa ehdotuksessa puutteita ja silloin voi vaikuttaa asian palautumiseen takaisin valmisteluun.

Rivijäsen vai puheenjohtaja?

Lautakuntien ja valtuustoryhmien puheenjohtajilla on eniten valtaa johtamansa ryhmittymän sisällä. Lautakunnan puheenjohtaja pystyy yleensä parhaiten ohjaamaan valmistelutyötä ja tuntee asiat ja niiden taustat parhaiten.

Valtuustoryhmien puheenjohtajat ovat puolestaan poliittisia johtajia, jotka voivat tilanteesta riippuen vaikuttaa laajemminkin johtamansa ryhmän näkemyksiin.

Puheenjohtaja ei kuitenkaan ole aina paras vaikuttamisen kohde esimerkiksi edustamansa puoluekannan vuoksi. Lisäksi puheenjohtajalla, kuten kaikilla muillakin, on äänestyskässä käytössään vain yksi ääni.

Rivijäsenten kautta voi saada tarpeeksi kannatusta omalle asialleen ja toisaalta heidän kauttaan voi saada neuvoja, kuinka puheenjohtajaa kannattaisi lähestyä. Yksittäinen rivijäsen voi olla se vaa’ankieliasemassa oleva tekijä, joka ratkaisee äänestystuloksen.

Älä unohda varajäseniä

Etukäteen on yleensä mahdollon tietää osallistuuko äänestukseen varsinainen jäsen vai tämän varajäsen. Siksi vaikuttaminen kannattaa ulottaa varajäseniin asti.

4.

”Hyvän tapaamisen tavoitteena on, että molemmat osapuolet viisastuvat siitä.”

Hyvän vaikuttamisen keinoja

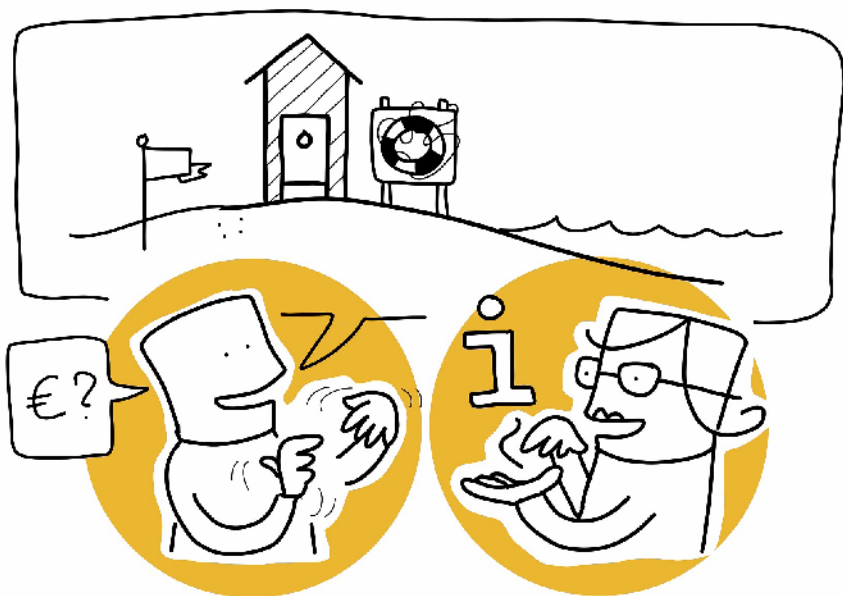
Hyvään vaikuttamiseen on olemassa monia keinoja, kanavia ja menettelytapoja. On kuitenkin tarpeen kerrata myös vaikuttamisen sudenkuopat. Kun välttää pahimmat karikot, on jo pitkillä.

Vaikuttamisviestinnän sudenkuopat – varo näitä!

- Älä selitä mustaa valkoiseksi. Jos asiaan liittyy negatiivisia puolia, niitä ei saa kieltää. Kyllä, joku voi esimerkiksi vesillä liikkueessaan hukkua.
- Älä tee vaikuttamistyötä loputtoman junaavasti tai aggressiivisesti.
- Älä liioittele mitään asiaa.
- Älä ole ehdoton asioiden suhteen.
- Älä valehtele, sillä valheella on lyhyet jäljet ja se muistetaan loputtomiin.
- Älä ole myöhässä. Esityslistat julkaistaan yleensä viikkoa ennen kokousta, joten ole yhteydessä viimeistään tässä vaiheessa, mieluummin jo ennen, jos tiedät asiasi tulevan esityslistalle.

1. Henkilökohtainen tapaaminen eli lobbaus

Henkilökohtaisista tapaamisista käytetään puhekielessä myös termiä lobbaus, jolla tarkoitetaan keskusteluun, asiantuntemukseen ja argumentteihin perustuvaa tiedonvaihtoa ja verkostoitumista, siltojen rakentamista ja yhteyksien luomista. Lobbaaminen on sallittua ja suotavaa toimintaa, joka kuuluu oleellisena osana demokraattiseen ja avoimeen yhteiskuntaan.

Henkilökohtaisen tapaamisen ensimmäinen edellytys on, että pääset puheille. Ja sitten on tiedettävä, mitä haluat sanoa. Hyvässä tapaamisessa ei ainoastaan yritetä onkia tietoa suunnitteilla olevasta asiasta, vaan tavoitteena on, että molemmat osapuolet viisastuvat tapaamisesta.

Kerro erilaisista tutkimuksista ja selvityksistä. Kerro ulkoilumahdollisuuksista, väestörakenteesta, ulkoilureittien tarpeesta ja vetovoimaisista luontokohteista reitin varrella. Tuo esiin asukkaitten näkemys ja muistuta kunnan hyvinvointistrategiasta. Kuuntele ja keskustele! Argumentteja ulkoilun puolesta löydät mm. Suomen Ladun verkkosivuilta kohdasta ”vaikuta”.

Kerro, ketä edustat, keitä olet tavannut ja keitä vielä aiot tavata. Avoimuus on kaiken lähtökohta. Kerro oman kantasi lisäksi ne argumentit, joilla näkemyksiäsi vastustetaan ja vastaa niihin heti. Ole rehellinen, uskottava ja reilu. Vastapuolen mielipiteitä ei saa vähätellä tai sivuuttaa.

On aina mukavaa tavata ihmisiä, jotka jo valmiiksi ajattelevat samalla tavalla. Vaikuttamisen haasteena onkin kohdata niitä, jotka ajattelevat asioista eri tavalla, ja pyrkiä vaikuttamaan heihin.

Koska päättäjillä on useimmiten tiukka aikataulu, ole ajoissa, lähde ajoissa ja kerro olennainen. Jo yksi mieleen jäävä viesti on saavutus, kolme viestiä huippuveto! Jätä päättäjälle tapaamisessa taustapaperi, josta löytyvät ydinasiat. Tiivistä ja ole selkeä paperilla, asian tulisi mahtua kahdelle sivulle!

Missä roolissa lähestyt päättäjää?

Yksinkertaisimmillaan henkilökohtainen tapaaminen tai lobbaaminen voi olla omien huolien kertomista tutulle kunnan edustajalle ruokakaupassa, kun taas muodollinen lobbaaminen voi tapahtua erikseen sovittuna tapaamisaikana.

Tapahtui yhteydenotto sitten sähköpostitse, soittamalla tai kasvokkain tapaamalla, omaa ”rooliaan” kannattaa pohtia etukäteen.

Oletko:

- *Huolestunut kuntalainen. Edustat pientä ihmistä, jonka elämään vireillä oleva asia tulee vaikuttamaan. Kerrot asioista omasta näkökulmastasi ja tunnepainotteisesti. Kertoessa ei välttämättä käytetä asia-argumentteja vaan pyritään vetoamaan tunteisiin tai arkijärkeen.*
- *Asiantuntija. Perustelet omia tavoitteitasi asia-argumenteilla, jotka lisäävät uskottavuutta. Asiantuntija on huolissaan jostain asiantuntemuksensa pohjalta ja vetoaa tutkimuksiin ja tieteellisesti todettuihin faktoihin. Kirjallinen materiaali auttaa viemään viestiä perille, ja asiantuntija tuottaa perusteltuja toimenpide-ehdotuksia. Oman asiansa ja sen laajemat vaikutukset tuntevat henkilöt erottuvat edukseen muiden lobbaajien joukosta.*
- *Järjestö. Järjestö edustaa useita kuntalaisia ja/tai jonkin tietyn alan asiantuntijoita, mikä antaa sen tekemälle yhteydenotolle painoarvoa. Järjestön kannattaa hyödyntää toiminnassa mukana olevia asiantuntijoita, jotta se voi perustella kantansa hyvillä ja vakuuttavilla argumenteilla sekä esittää selkeitä ja perusteltuja toimenpide-ehdotuksia. Yksittäisen valtuutetun sijaan järjestön yhteydenotto kannattaa joskus suunnata valtuustoryhmille tai koko valtuustolle.*

Jos asianasi on ajaa uuden, esimerkiksi ulkoilureitin, maastopyöräreitin tai frisbeegolfkentän rakentamista, tutustu

- *voimassa olevaan yleiskaavaan*
- *liikuntapoliittisiin linjauksiin*
- *kunnan strategiaan tai hyvinvointistrategiaan*
- *aikaisempiin hankkeisiin yms.*

Muita vinkkejä onnistuneeseen tapaamiseen:

- henkilökohtainen tapaaminen tai soitto toimii usein paremmin kuin sähköposti
- selkeät asiaperusteet toimivat paremmin kuin mielipiteet
- tarjoa ratkaisuja, älä pelkästään luettele ongelmia
 - erilaisia toteuttamismahdollisuuksia
 - realistinen budjettiarvio
 - mahdollisuutta hyödyntää vapaaehtoistyötä yms.

WWW.KUNTALAISALOITE.FI

NÄP-
NÄP

2. Kuntalaisaloite

Kunnan asukkailla ja muilla jäsenillä on oikeus tehdä kunnalle aloitteita. Yleensä aloitteen käsittelee aiheesta riippuen kunnanhallitus, lautakunta tai muu kunnan viranomainen. Kuntalaisaloite on suoran vaikuttamisen väline. Kunnan velvollisuutena on käsitellä jokaisen kuntalaisaloite ja ilmoittaa aloitteen tekijälle aloitteen johdosta tehdyistä toimenpiteistä.

Kuntalaisaloitteessa kerrotaan aloite ja sen perustelut. Näiden lisäksi aloitteeseen liitetään tiedot aloitteen takana olevista tahoista ja aiheeseen liittyvää lisätieto. Aloite toimitetaan kuntaan joko sähköisesti, kirjeitse tai henkilökohtaisesti. Helpoiten aloitteen jättää kuntalaisaloite.fi -palvelun kautta, katso, onko kotikuntasi mukana siinä.

3. Valtuustoaloite

Valtuustoaloitteen voi tehdä vain kunnanvaltuutettu. Mikään ei kuitenkaan estä kunta-laista ottamasta yhteyttä haluamaansa valtuutettuun tai valtuutettuihin ja ehdottamasta aloitteen tekemistä. Voit myös antaa jonkin idean ja sen aloitteen tekemisen yksinoikeudella jollekin edustajalle. Näin edustaja voi saada kunniaa ja näkyvyyttä hyvästä asiasta.

Omaa asiantuntemusta voi hyödyntää kirjoittamalla aloitteen valmiiksi ja tarjoamalla sitä suoraan valtuutetulle, joka mahdollisesti lähtee viemään asiaa eteenpäin. Valtuustoaloite jätetään kirjallisena ja valtuutetun allekirjoittamana. Sen voi jättää yksikin valtuutettu, mutta useampi allekirjoittaja lisää aloitteen uskottavuutta.

Valtuustoaloite voi olla varsin tehokas vaikuttamiskeino. Valtuusto on kunnan ylin päättävä elin, joka useimmissa asioissa tekee päätökset. Valtuustoaloitteen takana on jo yksi tai useampi valtuutettu, joten sen läpimenemistä voi pitää varmempana kuin kansalaisaloitteen.

Jos valtuustoaloite menee läpi, hoida asia kunnialla loppuun. Kiitä ja pidä päättäjää ajan tasalla toiminnasta!

4. Adressit ja vetoomukset

Adressi eli vetoomus on useiden henkilöiden allekirjoittama. Se on kuntalaisaloitetta vapaamuotoisempi.

Adressia kannattaa käyttää silloin, kun halutaan vaikuttaa jo vireillä olevaan asiaan uuden aloitteen tekemisen sijasta. Adressille voidaan kerätä huomiota järjestämällä sen ympärille esim. keskustelutilaisuus, seminaari, ulkoilupäivä tai kävely- tai juoksutapahtuma.

5. Lähetystö

Lähetystöllä tarkoitetaan ihmisjoukkoa, joka toimittaa kannanoton, adressin, aloitteen tai vastaavan mielipideviestin asiasta päättävälle tai päätökseen vaikuttaville taholle.

Lähetystön avulla pyritään lisäämään aiheen saamaa mediahuomiota ja herättämään laajempaa keskustelua.

Ennen lähetystövierailua muista ainakin

- *muotoile viesti huolellisesti*
- *ole asiallinen*
- *esitä vaihtoehtoja (toimii yleensä paremmin kuin yksipuolinen vastustus)*
- *informoi etukäteen lähetystön vastaanottajia*

6. Hyvä tiedote

Tiedote on hyvä, halpa ja tehokas tapa lähestyä paikallista mediaa. Internetistä löytyy helposti lisää ohjeita tiedotteen laatimiseen.

Hyvä tiedote

- *on ajankohtainen*
- *tulee aikaisin: aamulla, alkuviiikosta, etukäteen, heti*
- *alkaa asiasta ilman turhia esipuheita*
- *ei kaunistele*
- *osuu olennaiseen: mikä sinua itseäsi puhuttaa*
- *sisältää sen verran taustaa, että toimittaja tajuaa miksi se on uutinen*
- *kertoo keneltä saa lisätietoja*

5.

”Paikallisen järjestön ei kannata lähteä liikkeelle laveilla vaaliteemoilla, koska ne eivät pure kunnallispolitiikassa. Valtakunnalliset teemat ainoastaan kehystävät paikallisia teemoja.”

Kunnallisvaalit

Kuntavaalien puhuttavimmat kysymykset määräytyvät paikallisesti. Paikallisen järjestön ei kannata lähteä liikkeelle laveilla vaaliteemoilla, koska ne eivät pure kunnallispolitiikassa. Valtakunnalliset teemat ainoastaan kehystävät paikallisia teemoja.

Vaikuttamistyötä tekevä järjestö voi tehdä omat kuntakohtaiset tavoitteensa, jotka uitetaan mukaan vaalikeskusteluun. Tavoitteena voi olla esimerkiksi tiettyjen ulkoilupaikkojen kunnostaminen saavutettavuuden parantamiseksi. Oman järjestön tunnettuuden lisääminen kunnan päättäjien ja asukkaiden keskuudessa on myös hyvä kunnallisvaalitavoite.

Kuntavaalivaikuttaminen on totta puhuen vaikeaa. Vaaleissa on valtava määrä ehdokkaita, joiden kontaktoiminen kampanjan aikana on liki mahdotonta. Lisäksi hyvin monet eri toimijat tavoittelevat samaan aikaan ehdokkaiden huomiota, jolloin näkyvyyden saaminen voi olla haastavaa.

1. Vaikutetaanko ennen vaaleja vai niiden jälkeen?

Ennen vaaleja pitää päättää, mitä järjestö haluaa ja tavoittelee. Sen jälkeen määritellään keinot tavoitteen saavuttamiseksi.

Tavoitteesta riippuu, millaisilla keinoilla kuntavaalivaikuttamista kannattaa tehdä. Muista ajatella tavoitettasi suhteessa siihen, mistä asioista on mahdollista päättää kunnallisesti, mistä päättää maakunta ja mistä valtio. Katso lisää tavoitteen määrittämisestä s. 6. Tavoitteen saavuttamiseksi voit käyttää erilaisia vaikuttamisen keinoja. Katso s. 25.

Jos haluat nostaa järjestön konkreettiset tavoitteet kunnallisvaalikeskusteluun ennen vaaleja, mieti esimerkiksi näitä:

- onko tavoitteena, että ehdokkaat ottavat esiin järjestön agendan?
- onko tavoitteena, että omaa asiaa ajavat ehdokkaat valitaan?
- halutaanko ehdokkailta lupauksia?

Jos vaikuttamiseen käytettävissä olevia resursseja on vähän, ja suuren ehdokasmäärän kontaktoiminen tuntuu mahdottomalta tehtävältä, hyvä vaihtoehto on olla vaalikampanjan aikana esillä vain yleisillä teemoilla ja iskeä sitten tavoitteiden kanssa uusien kunnanvaltuutettujen tietoisuuteen.

Kun aika ei riitä kaikkeen, tee nämä:

- Ennen vaaleja: nosta esiin julkisuuteen järjestön perustoiminta ja merkitys kunnalle.
- Vaalien jälkeen: lähesty läpimenneitä ehdokkaita täsmällisesti oman järjestön ja sen tavoitteiden näkökulmasta.
- Kun tiedät kunnallisvaaleissa läpimenneet ehdokkaat ja heidän tulevat lautakunta- ja muut luottamustehtävänsä, lähesty heitä täsmällisesti oman järjestön ja sen tavoitteiden näkökulmasta. Samaan aikaan valtuustokauden alussa alkaa myös kunnan strategian teko, johon kannattaa pyrkiä vaikuttamaan. Kts. kunnan vuosikello s. 17.

Monet toimijat lopettavat vaikuttamistyön vaali-iltaan, joten vaalien jälkeen vaikuttamiskentällä on usein tilavampaa toimia, eikä tarvitse kilpailla niin kovasti huomiosta. Jos haluat tehdä enemmän vaikuttamistyötä jo vaalien aikana, pyri uittamaan itsesi puolueiden alueellisiin ehdokaskoulutuksiin. Voit myös lähettää materiaalia puolueiden piirijärjestöille edelleen lähetettäväksi.

Puhuminen valmiiksi samalla tavalla ajattelevan kanssa ei vie asiaa eteenpäin. Sen sijaan kannattaa panostaa toisinajattelijoiden käännöttämiseen. Tutki, onko mahdollista tehdä vaikuttamisessa yhteistyötä toisen järjestön kanssa.

2. On kiva tietää: Bird-dogging

Bird-dogging on kansalaisjärjestöjen vaikuttamistapa, jolla pyritään saamaan selkeitä vastauksia poliitikkojen usein ympäröivästä kampanjointikielestä. Varsinkin vaalien aikaan, selkeiden vaalilupausten pyydystäminen ja mediahuomion saaminen voivat auttaa viemään omaa tavoitetta eteenpäin. Bird-doggingissa näihin tavoitteisiin päästään hyvin suunnitelluilla ja oikein suunnatuilla kysymyksillä:

- Tutustu ehdokkaiden lausuntoihin ja suunnittele tietojen perusteella kysymyksen sisältö.
- Hyvä kysymys on ytimekäs ja helposti ymmärrettävä. Se koostuu yhdestä tai kahdesta taustoittavasta lauseesta ja yhdestä varsinaisesta kysymyksestä, johon ehdokas voi vastata kyllä tai ei. Esimerkiksi: ”Vartiosaari on helsinkiläisille tärkeä virkistysalue ja historiallinen kulttuurikohde. Tästä huolimatta Helsingin kaupunki on suunnitellut saarelle asuinrakentamista, joka uhkaisi ainutlaatuista luonnonympäristöä. Jos teidät valitaan, pyrittekö estämään asuinrakentamisen ja säilyttämään Vartiosaaren kaikille avoimena virkistysalueena?”

Kysymysten tarkoituksena on paitsi saada vastauksia, myös herättää median mielenkiinto. Harjoittele etukäteen helppotajuisia ja lyhyitä, noin viiden sekunnin mittaisia vastauksia median tai ehdokkaan esittämiä vastakysymyksiä varten.

- Soita vaaliohjelmaa tekevään paikallisradioon ja kysy lähetyksessä
- Kysy vaaliteltalla, jossa media on paikalla
- Vaalitilaisuudessa etsiydy lähelle tilaisuuden vetäjiä tai avustajia, jolloin mahdollisuudet saada puheenvuoro paranevat. Pyydä puheenvuoroa heti kun yleisökysymysten vuoro koittaa.

Ehdokkaan vastaus kannattaa kirjoittaa muistiin, jolloin siihen voi palata myöhemmin.

Lähteet

Rantakokko, Lehtinen, Lundström ja Kenni. 2009. Vallakas - kuntalaisen vaikuttamisopas. Kuntaliitto, Helsinki.

Vartiala (toim.). 2008. Vaikuta! –kunnissa ja kaupungeissa. Reilun kaupan puolesta ry.

Heuru, Mennola ja Ryytänen. 2011. Kunta. Kunnallisen itsehallinnon perusteet. Tampereen yliopistopaino oy, Tampere.

Ansala, Vanhanen ja Nuorteva (toim.). 2008. Kuntavaikuttamisen käsikirja. Suomen ylioppilaskuntien liitto, Vaasa.

Mitä tapahtuu huomenna lobbaukselle. 2013. Ellun Kanat.

Mitä tapahtuu huomenna viestinnälle 2. 2015. Ellun Kanat.

Lehtinen, Timo. 2016. Kuntavaikuttamiskoulutuksen materiaalit. SOSTE-järjestö.

”Vaikuttaminen onnistuu parhaiten silloin, kun et edes ajattele tekeväsi vaikuttamistyötä.”

Pistä silmät kiinni. Mieti, mikä ulkoilupaikka on kunnassasi erityisen hyvä. Missä oli kiva käydä ja miksi? Fiilistele.

Ravistaudu sitten irti hyvästä. Muistele, missä ulkoilupaikassa olet viimeksi törmännyt päivänvastaiseen kokemukseen. Viitat roikkuivat ja kartta oli huono. Pysäköintialue oli pieni ja pitkokset olivat lahonneet. Miksei koko kunnasta löydy yhtään kaikkien käytössä olevaa tulipaikkaa tai pulkkamäkeä?

Ole rohkea ja unelmoi paremmasta. Unelmat ja toiveet ovat tavoitteiden alkuja. Askartele tavoitteista konkreettisia, mitattavia ja saavutettavia. Parempi maailma valmistuu yksi konkreettinen asia kerrallaan. Sen jälkeen tarvitset puhtia ja tomeruutta tarttua asiaan.

Tästä oppaasta löydät viittoja, joiden mukaan suunnistat tavoitteesi kanssa kunnan päätöksenteossa.

Toivomme matkallesi onnea ja menestystä. Ulkoilun ilo kuuluu kaikille!

Anne Rautiainen, Suomen Latu